

bijlage

Kamerbrief kinderrechten en digitalisering - reactie essaybundel UNICEF

Bijlage nummer	2
Horend bij	Verzamelbrief Digitalisering juni 2024
Datum	12 juni 2024
Onze referentie	2024-00003392972024-0000360329

Op 6 februari 2024 nam ik de essaybundel *Kinderrechten in een digitale wereld*¹ tijdens het Symposium van UNICEF in ontvangst. Op dezelfde dag hebben de leden Kathmann en Markuszower tijdens de regeling van werkzaamheden gevraagd om een reactie op de voorstellen uit deze essaybundel.²

Ik wil mijn waardering uitspreken voor de aandacht die UNICEF heeft voor het beschermen van rechten en het welzijn van kinderen in de digitale wereld. Naast kansen die de digitale wereld aan kinderen biedt, staan rechten van kinderen steeds meer onder druk. Zo komen kinderen in aanraking met voor hen ongepaste content, worden ze gemanipuleerd en komen ze in schadelijke informatiefuiken terecht. Het is belangrijk en goed dat ook deze digitale problematiek onderdeel is van het beleid van UNICEF.

Het is van cruciaal belang dat kinderrechten in de digitale wereld beschermd worden en met mijn beleid streef ik naar een veilige en inclusieve digitale omgeving voor alle kinderen. De brief die ik in juni 2023 naar uw Kamer heb verzonden, gaat over wat we doen om dit te realiseren.³ De in de essaybundel gepresenteerde inzichten en aanbevelingen bieden waardevolle input ter aanvulling van het kabinetsbeleid. In reactie op de essaybundel wil ik enkele belangrijke thema's uit de essays benadrukken.

Borg kinderrechten in de digitale wereld

Alle essays geven aan dat kinderrechten in de digitale wereld beter geborgd moeten worden. Ik erken dat belang en neem samen met andere relevante partijen maatregelen om kinderen beter te beschermen tegen online risico's en gevaren. Hierbij zet ik in op drie belangrijke instrumenten: betere wetgeving, sterker beleid en adequater toezicht. Wat betreft wetgeving is onder meer de inwerkingtreding van de digitale dienstenverordening (DSA) relevant. Deze verordening biedt, aanvullend op wetgeving zoals de AVG, de AVMSD⁴ en het consumentenrecht, bepalingen die specifiek zien op de online bescherming van

¹ <https://www.unicef.nl/files/UNICEF-essaybundel-Kinderrechten-in-de-digitale-wereld>

² https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/plenaire_verslagen/detail/2023-2024/38

³ Kamer II, vergaderjaar 2022-2023, 26 643, nr. 1063

⁴ Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) en Audiovisuele Mediadiensten richtlijn (AVMSD)

minderjarigen. Voor meer inzicht in hoe de DSA minderjarigen beschermt, verwijst ik u naar de Kamerbrief die ik hierover aan uw Kamer stuurde.⁵

De Europese Commissie is op basis van de DSA reeds onderzoeken gestart naar TikTok, Instagram en Facebook.⁶ Komende tijd zal goed in de gaten worden gehouden hoe de DSA precies uitwerkt en of het geheel aan wetten voldoende bescherming biedt.

Wat betreft sterker beleid verwijst ik graag naar het Kinderrechten Impact Assessment (KIA) dat ik heb ontwikkeld voor digitale diensten die door kinderen worden gebruikt. In de essaybundel wordt het ontwikkelen van zo'n KIA voorgesteld. Dit assessment is beschikbaar voor ontwikkelaars van digitale diensten en producten maar ook voor anderen die met behulp van het instrument risico's in kaart willen brengen. Dit jaar zal ik het KIA toepassen op drie grote online diensten voor kinderen, namelijk: Instagram, TikTok en Snapchat. Ook is de bestaande Code voor Kinderrechten doorontwikkeld en omgevormd tot een meer praktische tool.⁷ Hiermee kunnen kinderrechten in het ontwerp van een online dienst worden geborgd. Als derde beleidsinstrument worden op dit moment mogelijkheden van een Beeldmerk Kinderrechten verkend. Zo'n beeldmerk geeft met begrijpelijke pictogrammen voor ouders en kinderen aan of en welke risico's spelen bij digitale diensten en producten. Dit laatste instrument heb ik getest met kinderen uit onze Jongerenraad Digitalisering die ik samen met UNICEF heb opgericht.

'Safety-by-design' is een essentieel uitgangspunt binnen deze instrumenten en speelt een cruciale rol in het waarborgen van de digitale veiligheid van kinderen en jongeren. Mijn ontwikkelde instrumenten zijn erop gericht om ontwikkelaars te ondersteunen bij het integreren van kinderrechten vanaf de ontwerpfase van digitale diensten en producten. Eventuele richtsnoeren gepubliceerd door de Commissie in het kader van de DSA kunnen bijdragen aan de verdere ondersteuning van dit doel. Het is dus van belang dat bijvoorbeeld een kinderrechten impact assessment zijn weg vindt naar die richtsnoeren. Ik heb dit onderstreept tijdens mijn recente bezoek aan Brussel.

Als het gaat om de versterking van toezicht op de borging van kinderrechten in de digitale wereld, is het toezichthouderlandschap versnipperd waardoor de beleids- en toezichtsverantwoordelijkheid op de borging van kinderrechten in de digitale wereld niet direct aan één organisatie te koppelen is. Daarom wordt momenteel samen met de toezichthouders en betrokken departementen gekeken hoe vanuit één gezamenlijke opgave kan worden samengewerkt. De verkenning van het oprichten van een 'KinderAP', zoals is voorgesteld in de motie Drost, is onderdeel van de verkenning van oplossingsrichtingen. Over deze en andere mogelijkheden tot versterking ben ik met de betrokken toezichthouders en departementen in gesprek. Uw Kamer zal over de voortgang van deze gesprekken in de volgende Verzamelbrief op de hoogte worden gehouden.

Luister naar kinderen

⁵ Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2023 | Tweede Kamer der Staten-Generaal

⁶ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_24_926

⁷ https://codevoorkinderrechten.nl/wp-content/uploads/2021/03/20210311_Code-voor-Kinderrechten_v1-1.pdf

Verscheidende essayisten geven aan dat het essentieel is dat kinderen een stem hebben in het beleidsproces t.a.v. digitalisering en dat hun ervaringen en perspectieven serieus worden genomen. Ook van jongeren die met geldzorgen, armoede en/of schulden te maken krijgen. Ik kan niet genoeg onderstrepen dat ik dit standpunt deel. Vooral jongeren zelf kunnen aangeven hoe de digitale wereld positief en hoe het negatief uitwerkt. Betrokkenheid van kinderen bij het beleidsproces is dan ook een belangrijk speerpunt van mijn beleid. Met mijn beleid volg ik de wensen van de Europese Commissie op het gebied van jongerenparticipatie en bewustwording zoals beschreven in de Better Internet for Kids-strategie (BIK+).

Ik betrek jongeren onder meer door frequent met hen in gesprek te gaan, bijvoorbeeld in de Jongerenraad Digitalisering die ik samen met UNICEF heb opgericht. Ik zorg ervoor dat de samenstelling van die raad inclusief is. Ook nodig ik jongeren uit om deel te nemen aan panelgesprekken over beleid, digitalisering en welzijn, zoals tijdens de lancering van het Expertisecentrum Digitalisering en Welzijn. Verder betrek ik jongeren uit de Nationale Jeugdraad bij inhoud en vorm van een meerjarige campagne gericht op kinderen en hun ouders en verzorgers.⁸

Door naar jongeren te luisteren en hen te laten meedenken in oplossingen voor actuele problematiek, zoals schermtijd, schadelijke content en de risico's van het achteraf betalen, zorg ik ervoor dat we meer zicht krijgen op de zorgen, wensen en verwachtingen van kinderen en jongeren.

Versterk digitale vaardigheden en inclusie

Verscheidende essays gaan in op het versterken van digitale vaardigheden en inclusie. Kinderen hebben ondersteuning nodig om op een verantwoorde manier om te gaan met digitale diensten en producten. Hierbij moet aandacht zijn voor specifieke kwetsbare groepen. Ik erken het belang van het versterken van digitale vaardigheden bij kinderen en ontwikkel hier samen met collega-bewindspersonen beleid op. Een voorbeeld is de Nationale cursus digitale weerbaarheid die ik op dit moment laat ontwikkelen door de makers van de Nationale AI-cursus. De Nationale cursus digitale weerbaarheid is onder meer gericht op kinderen en heeft tot doel om hen beter in staat te stellen om zichzelf digitaal te verdedigen, waaronder tegen pesten, desinformatie, digitale surveillance en verschillende vormen van digitale criminaliteit.

De minister van OCW voert uitgebreid beleid als het gaat om de versterking van digitale vaardigheden van minderjarigen, bijvoorbeeld via het door het ministerie van OCW gesubsidieerde Netwerk Mediawijsheid. Dit Netwerk, waarin zich ruim duizend organisaties verenigd hebben, heeft tot missie dat alle minderjarigen in Nederland mediawijs zijn. Het netwerk zet verschillende instrumenten hiertoe in; zo ontwikkelt het lesprogramma's voor scholen en lanceert het voorlichtingscampagnes (denk aan de Media Ukkie Dagen en de Week van de Mediawijsheid). Hierbij heeft Netwerk Mediawijsheid ook aandacht voor kwetsbare groepen. Zo heeft het netwerk tips voor begeleiders van kinderen met een verstandelijke beperking om deze kinderen veilig online te laten zijn.

Aanvullend op beleid van het ministerie van OCW neem ik maatregelen om digitale ongelijkheid voor alle Nederlanders (niet alleen kinderen) te bestrijden. Meer informatie over dit digitale inclusiebeleid treft u in de geactualiseerde

⁸ Toezegging aan NJR tijdens nationaal jeugddebate 2024

Werkagenda.⁹ Daarnaast start ik dit najaar een brede publiekscampagne voor ouders en kinderen over de kansen en risico's van de digitale wereld. Ik kom hier onder het kopje 'Maak ouders en kinderen bewust' op terug.

Om ervoor te zorgen dat ook de kennis over digitalisering onder wetenschappers, professionals en beleidsmakers op peil blijft en goed gedeeld wordt, lanceerde ik op 3 april jl. samen met het Trimbos Instituut het Expertisecentrum Digitalisering en Welzijn. Dit is een plek waar bestaande kennis over het digitaal in balans zijn wordt verzameld en wordt verspreid. Het is ook een plek waar structureel en duurzaam gebouwd gaat worden aan een kennisbasis over digitalisering en (mentale en fysieke) gezondheid. Daarnaast is er ook aandacht voor de spanning tussen commerciële bedrijfsdoelen van techbedrijven en ethisch, humaan ontwerp van digitale producten en diensten.

Maak ouders en kinderen bewust

Essayisten geven aan dat ouders en kinderen meer bewust moeten zijn van de kansen en risico's van de digitale wereld. Ik deel deze conclusie. Zo geeft onderzoek aan dat ouders het omgaan met media veelal minder prioriteit geven dan andere opvoedkundige thema's.¹⁰ We starten daarom dit najaar met een meerjarige campagne gericht op het geven van een goede voorlichting aan ouders en kinderen over waar ze online mee in aanraking kunnen komen en hoe ze hiermee om kunnen gaan. De inzet is niet om kinderen weg te houden van digitale producten en diensten, maar om ze digitaal weerbaar te maken. Hierbij spelen ouders een cruciale rol, als opvoeders maar ook omdat ze zelf de precieze gevaren niet altijd goed kunnen inschatten. Door middel van bewustwording van de impact van online activiteiten wordt geleerd om op een verantwoorde wijze te navigeren door de digitale wereld.

Om deze campagne vorm te geven, werk ik nauw samen met organisaties die al lange tijd kennis hebben opgebouwd op dit thema, zoals het Netwerk Mediawijsheid. Daarnaast is het belangrijk te benadrukken dat kinderen ook ergens terecht moeten kunnen als hun rechten (online) worden geschonden. Er zijn verschillende punten waar kinderen terecht kunnen wanneer zij online problemen ervaren. Zo kunnen kinderen telefonisch, via chat of via e-mail met uiteenlopende online problemen (variërend van online pesten tot online manipulatie) terecht bij Help Wanted. Help Wanted is een hulplijn die kinderen praktische hulp biedt bij allerlei problemen online. Het is essentieel dat kinderen niet alleen beschermd worden, maar ook leren om hun stem te laten horen en op te komen voor hun rechten in de digitale wereld. Door hen hierbij te ondersteunen, bevorderen we de ontwikkeling van een generatie die zowel digitaal vaardig als digitaal weerbaar en bewust is.

Versterk mentale gezondheid

Zoals beschreven in het Unicef essay over schermgeluk, bestaan er zorgen over de invloed van sociale media en smartphonegebruik op de mentale gezondheid van kinderen en jongeren. Daarom heb ik afgelopen december de kabinetsbrede aanpak 'Mentale Gezondheid: van ons allemaal!' medeondertekend. Deze aanpak

⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2023/12/22/geactualiseerde-werkagenda-waardengedreven-digitaliseren-voor-2024>

¹⁰ [lene-Miene-Media-onderzoek-2022.pdf \(netwerkmediawijsheid.nl\)](#)

zet in op een weerbare en veerkrachtige jeugd en richt zich op het bieden van handvatten en bespreekbaar maken van mentale gezondheid. Zo is er een toolbox mediaopvoeding ontwikkeld met tips voor ouders en professionals. Ook loopt er in opdracht van de staatssecretaris van VWS een nieuw onderzoek naar handelingsperspectieven voor opvoeders waarvan het kind voor het eerst een smartphone heeft gekregen. De online leefwereld mag bij mentale gezondheid niet vergeten worden. Hier zet ik mij samen met mijn collega van VWS en OCW voor in. Dit alles betekent niet dat we er al zijn. Bescherming van kinderen in de digitale wereld vraagt structurele aandacht. Nieuwe technologieën komen op en bestaande veranderen. Daarmee veranderen ook de diensten en producten die kinderen gebruiken. Dat heeft betekenis voor de kansen maar ook voor de risico's daarvan. In gezamenlijkheid zullen bedrijfsleven, overheid, maatschappelijke organisaties, gebruikers en ouders zich blijvend sterk moeten maken voor een veilige en gezonde digitale wereld voor kinderen.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
Digitalisering en Koninkrijksrelaties

Alexandra C. van Huffelen